

Messier Klub

A Magyar Messier Albumról

Nemrégiben megkaptuk Józsa Sándortól a régebbi Messier-észleléseket, így ismét napirendre kerülhetett a Magyar Messier Album megvalósítása. Sajnos az archívum anyaga meglehetősen heterogén. Számos objektumról van bőséges észlelési anyag, azonban némelyekről alig. Most közzétesszük a kevésbé észlelt objektumok listáját, és kérjük az észlelőket, hogy ezen objektumokról minél több megfigyelést végezzenek!

Nagyon kevés észlelés (1–3 db): M16, M18, M30, M58, M61, M62, M68, M83, M89, M91. **Kevés észlelés (4–5 db):** M19, M20, M28, M54, M55, M59, M75, M84, M86, M87, M88, M90, M106. **További, nívós anyagra lenne szükség:** M6, M7, M23, M24, M37 és M48.

Ez összesen 29 objektumot jelent, jobbára a Vir–Com galaxisok környékéről és a nyári Tejút objektumaiból. Szerencsére az aktuális (április–május) beküldési időszakban jópár Vir GX rajza érkezett, és remélhetőleg a nyári Tejút (olykor meglehetősen déli fekvésű) objektumairól sem fognak észlelőink megfélekedni.

Szükség lenne az objektumok precízen becsült vizuális fényességére is. Akik e terület iránt édeklődnek, Fűrész Gáborral, Sárneczky Krisztiánnal, vagy e sorok írójával vegye föl a kapcsolatot.

A szerkesztési munkálatokat már elkezdjük, és a jövő nyáron szeretnénk befejezni, így kérjük az észlelőket, hogy a főttebb írottakat igyekezzenek szem előtt tartani.

A következőkben két mintaoldalt láthatunk az Albumból. A fejlécben a sorszám, NGC szám, objektum típus és csillagkép, koordináták (2000,0), átmérő (CCD-képek kiméréséből), fényesség (lehetőleg magyar vizuális adatok) szerepelnek, valamint a Pleione Csillagatlasz megfelelő oldalszáma (zárójelben), ahol az objektum található.

Ezután az elmúlt időszak (1985–1998) leírásainak legjavából válogatunk. A leírások egymást távcsőátmérő szerint követik. Szelekciónk fő szempontja a szemléletesség és a tömörség. Általános elv, hogy csak az előzőekben nem ismertett, újonnan meglátott részleteket közöljük, a leírások erősen rövidített formájában. (Erre a területi korlátok szorítanak bennünket, ugyanis ha átlagosan minden objektumra két oldal jut, akkor az album terjedelme legalább 220 oldal, aminek esetleges kiadása vagy sokszorosítása már így is nagy feladat.)

A rajzokat a leírások mellett, invertálva közöljük (fekete csillagok, fehér háttér), mindegyiket úgy elforgatva, hogy az észlelő által bejelölt nyugati irány legyen balra. Általában 3 vagy 4 rajz szerepel majd minden objektumról, ezen kívül egy hazai CCD képet vagy fotót is közzé teszünk a rajzok mellett.

Várjuk tehát az újabb, vagy eddig be nem küldött vizuális és fotografikus, CCD-s megfigyeléseket!

SZABÓ GYULA–FÜRÉSZ GÁBOR

M51

NGC 5194+5
GX CVn

1330+4712

$d = 10' \times 6'$
 $m = 8^m,4 + 9^m,6$

(11)

10x50 B: Nagyon könnyű objektum, a pontos hely ismerete nélkül is megtaláltam. Két ködös korong látszik a két galaxisnak megfelelően; a méretkülönbség szembetűnő, különben az NGC 5195 homogén fényfolt. Egyértelműen látszik átkötés a galaxisok között. (*Nagy Gábor, 1992*)

20x50 B: A magrészt gyengén, de biztosan jön. Mérete talán $10''$. A kísérő körszerű, PA 10–15 felé, $2'-3'$ átmérővel. (*Hamvai Antal, 1992*)

5 L, 20x: 4 ill. $1,5$ ívperces, fényes ködök (kb. $8^m-8^m,5$). A nagy galaxis magja jól észrevehető. A két galaxist anyaghid köti össze, egy furcsa, eltorzult „súlyzó” alakot létrehozva. (*Sánta Gábor, 1997*)

11 T, 54x: Az NGC 5195 kisebb, magja csillagszerű. A délebbi GX magja nagyobb, diffúzabb; ez a GX mintha mutatna bizonytalan felszíni részleteket. (*Kiss Péter, 1996*)

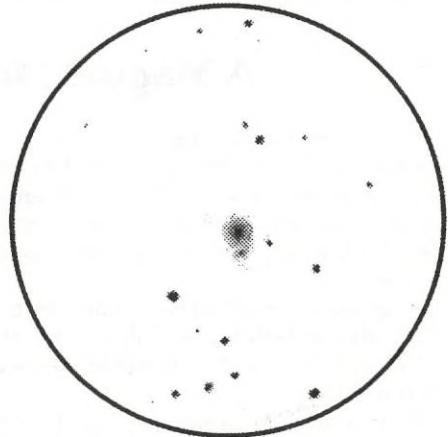
17 T, 84x: Az M51 magját (kb. $12^m,5$) egy kissé elliptikus (2:3 arányú) ködösség veszi körül. Az oldalából kiindulni látszó anyaghid végénél van az NGC 5195, mint nagyjából félkör alakú pacni, K-i peremén egy fényesebb sávval. (*Szabó Gyula, 1995*)

20 T, 40x: Jól látható GX-pár. A magok nagyon fényesek és csillagszerűek. Az összekötő anyaghid jól látszik, a spirálkarokat nem láttam. (*Pap Csaba, 1991*)

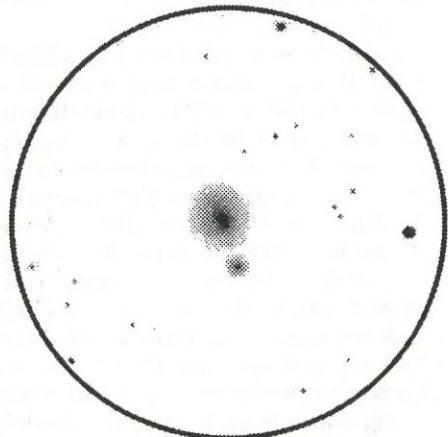
20 T, 77x: A GX alakja enyhén megnyúlt (2:3). A spirálkarok hosszabb szemlélődés után követhetőek, felszínük igen változatos intenzitású. Az NGC 5195-ben egy fényes (K-en) és egy sötét (mellette Ny-ról) sáv. (*Dobra Szabolcs, 1996*)

25 T, 125x: A spirális szerkezet „kapásból” jön, némi ismerkedés után 2 porsáv és 6 fényes folt látszik. A centrum ovális. Az anyaghid sokáig követhető, azután megszakad. (*Szabó Gyula, 1995*)

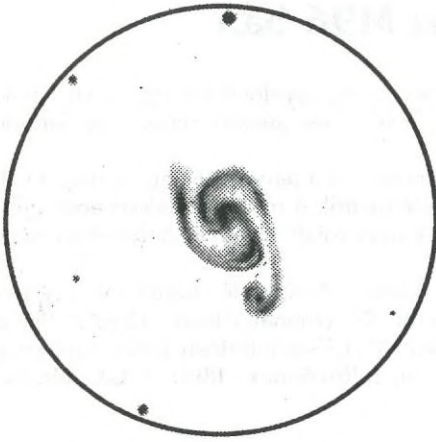
30,5 T, 324x: A GX spirálkarjai nagyon feltűnőek, inhomogenitásokkal tarkítottak. A GX fénylése előtt 4 sötét sziget húzódik; az összekötő híd nem követhető végig. A magvidék erősen szemcsés, az SN 1994 I nagyon szépen látszik. (*Vicián Zoltán, 1994*)

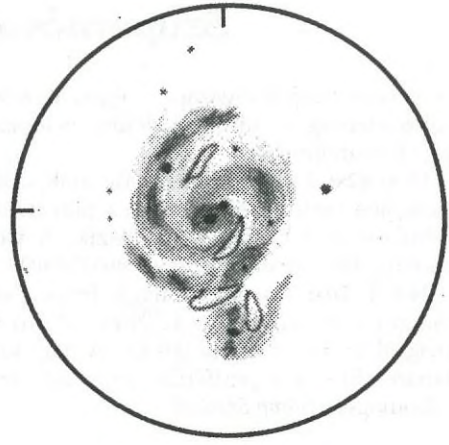
20x60 B, LM = 3,5 (Moczik Csaba)

11 T, 54x, LM = 47' (Kiss Péter)

25 T, 125x, LM = 28' (Szabó Gyula)

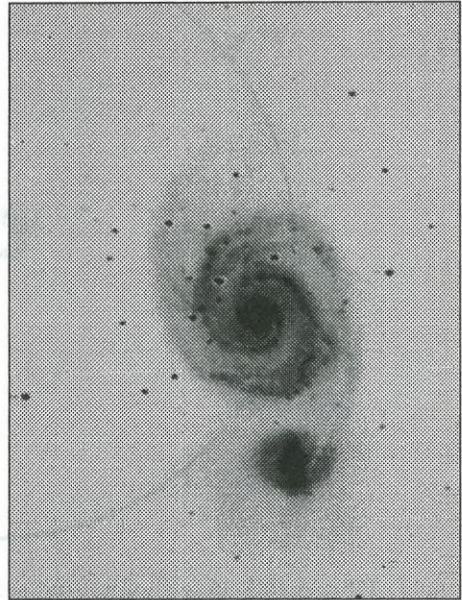

30,5 T, 324x, LM = 15' (Vicián Zoltán)

Az M51 kölcsönható galaxispáros: az NGC 5194 nagy spirálköd, amelynek egyik karjához csatlakozik az NGC 5195 jelű társ. E két különálló galaxis általában bármilyen műszerrel elkülöníthető. A 10 cm-nél nagyobb átmérőjű műszerek már egyértelműen jelentkező inhomogenitásokat mutatnak az NGC 5194 felületén, a spirálszerkezet megpillantása 20 cm átmérő körül már elképzelhető. Ugyanekkor a átmérőnél jelennek meg részletek a kísérőben is.

Az M51 spirális szerkezete kétségtelenül a leglátványosabbak közé tartozik, és közismerten ezen objektum vizsgálata fedte föl először a spirálködök mintázatát. Ennek ellenére a pontos szerkezet megpillantásához igen jó égre van szükség, mert a karok felületi fényessége alacsony. (Például néhány Virgo-galaxis spirálszerkezete jóval könnyebben elérhető.) Érdekes tény, hogy a kisebb műszerrel dolgozó megfigyelők egyértelműen látják a két galaxist összekötő anyaghidat, míg az átmérő növelésével a híd egyre kevésbé föltűnik.

Az NGC 5194-ben villant föl 1994 április 2-án az SN 1994 I, (l. Vicián rajzán, kis vonalak jelzik a helyét), amelynek hazai független fölfedezői Bakos Gáspár és Szitkay Gábor (1994. április 3-án).

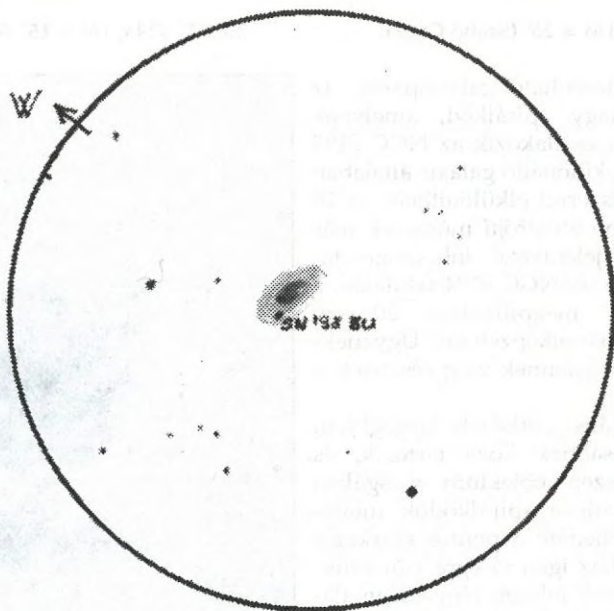
28 cm f/6,3 SC, ST-6 CCD, 18 p. expozíció
(Fűrész Gábor)

Szupernóva az M96-ban

A tavaszi szupernóvazápor végén az M96-ban is megfigyelhettünk egy ilyen látványos jelenséget. Három észlelőnk is lerajzolta a kérdéses galaxist; most Papp Sándor rajzát mutatjuk be.

15 T, 82x: A GX elnyúlt, ovális alakjának peremén túl a fényes 1998bu. A mag a GX hosszában szintén elnyúlt, és szépen elválik a felülettől. A mag és a halo is homogén, felületükön foltosság nem látszik. A város fényei miatt ebben a helyzetben nem mutat többet az objektum. (Szabó Gábor)

24,4 T, 70x: Viszonylag nagy, (min. $2' \times 4'$) diffúz, PA 320 felé elnyúlt folt, szintén elnyúlt centrummal. A $12^m 0$ -ra (11-én) becsült SN azonnal látszik. **120x:** A SN a magtól kb $1'$ -cel É felé látszik. A mag kiterjedt, $1' \times 1,5'$ -es felszínén foltosságot nem láttam. EL-sal a perifériák vagy egy ívperccel fölfúvódnak. **186x:** A GX felszíne inhomogén. (Papp Sándor)

40 T, 128x: A fölkelő teleholdtól mit sem zavartatva ragyog a szupernóva. A GX központi részén a küllő hívja föl magára a figyelmet, alakja almacsutkára emlékeztet. Ennek végén, kissé oldalt látható a kérdéses csillag. Ezt egy kiterjedt, inhomogenitástól mentes, elliptikus derengés veszi körül; valójában ez a spirálkarok összeolvadó fénye. Az alkonyat és a teleholdas kivilágítás mellett ez a legtöbb, amit az objektumról el lehet mondani. (Szabó Gyula)

Szabó Gyula